

El Ter contaminat i els peixos morts, sota el pont de Torroella.

Els ecologistes

Josep Planas i Gamundi

S'ha blasmat molt la transició política en aquest país. Per arribar on som ara, no calien tants escarafalls. Mentre els mitjans de comunicació aprenien lentament l'evolució del llenguatge criptic al planer i els polítics sortien del cau de la clandestinitat, l'olla social bullia: una generació de joves emprenia pel seu compte el canvi social. Aquests joves oposaven *qualitat de vida a nivell de vida, racionalització a malbaratament, gestió davant explotació, ús i no abús...*

Aquesta anàlisi a priori simplista desvetlla el rerafons innovador de l'ecologisme: no hi havia ideologia prèvia, però quelcom els deia que aturar la destrucció dels recursos (rius, boscos, paisatge, deixalles, energia...) era indispensable. Quan el 1976 milers de ciutadans es manifestaven a Torroella contra la mort de tones i tones de peixos al llarg del Ter, no ho feien només contra la paperera Torras Hostench. La lluita quotidiana, iniciada soterradament uns anys abans, ja els havia dut més enllà: la responsabilitat requeria en un sistema de vida, un model de societat basat en la dominació de l'individu, l'explotació i malversació dels recursos naturals, la concentració de les fonts energètiques en poques zones i poderoses mans, i la instauració de la tecnocràcia en els nuclis de poder.

El gran repte, la inexperiència i la manca de fonaments teòrics, va ser altament enriquidor en una primera fase: anarquisme, socialisme, comunisme, nacionalisme, independentisme, pacifisme, feminisme... Tota mena d'"ismes" amb un únic punt de confluència: l'estratè-

gia a la defensiva que posava en qüestió un sistema social, p.ex., la nuclearització del país, sense prou coixí ideològic per passar a l'ofensiva (l'articulació d'un nou sistema amb prou elements bàsics d'anàlisi, un marc ideològic propi i un projecte d'organització social que respongués als punts esmentats).

L'estratègia defensiva va permetre, per exemple, que ara gaudim dels parcs naturals dels Aiguamolls i de la zona volcànica de la Garrotxa (a canvi de renunciar a part dels aiguamolls de l'Alt Empordà i a tots els del Baix Empordà, en el primer cas, o suportar l'encara punyent extracció/expoliació de gredes al Crosat i l'amenaça als volcans del Gironès, en l'altra).

La conjuntura estatal i internacional jugava a favor d'aquests plantejaments. La crisi energètica iniciada el 1973 collava fort les economies occidentals al final de la dècada, i aquí l'enfrontament era amb un poder que no era ni fort ni definit. Els polítics sorgits de les primeres eleccions no podien legitimar el seu poder sense recolzar (ni que fos simbòlicament) una reivindicació sorgida del mateix poble que l'havia votat. Així, dipu-

tats, senadors i fins i tot futurs ministres defensaven els aiguamolls, reclamaven les Gavarres com a parc natural (quina ironia!, no han estat suficients 15 anys), salvaven cales i volien tancar indústries.

Des del 1976 fins al principi de la dècada dels 80 van existir de manera estable una quinzena de grups ecologistes a les contrades gironines. Diversos intents de coordinació van acabar com el rosari de l'aurora. No és d'estranyar: amb l'ampliació del moviment, la radicalitat es va anar esmunyint. Allò que en principi podia ser veritablement una nova manera d'entendre la societat va retornar als seus inicis: grups petits amb relativa incidència i coordinats només davant fets concrets. Novament a la defensiva.

L'olla bullia el 1976, i el 1977, i fins el 1980, i no només pels volcans i els aiguamolls: els projectes d'urbanitzacions a la costa i a la muntanya, promogudes per especuladors de tota mena; els intents de substitució de la flora autòctona per boscos d'eucaliptus, a càrrec novament de la paperera Torras Hostench, aquesta vegada recolzada en el president de la Diputació (que era un seu tècnic) i el Cap Provincial d'Icna; la manca de depuradores i els ports esportius (encara no estaven de moda els camps de golf)... La culminació de les mobilitzacions s'aconseguí quan el govern central decretava que tres quartes parts de Catalunya (i gairebé totes les comarques de Girona) eren zona de prospecció per a la mineria de l'urani. Les protestes, la informació generada i la manca de material susceptible d'explotació a baix preu van deixar

el projecte adormit, que no cancel·lat. I pel mig, la campanya *Salvem les Gavarres*, un futur parc de Girona fins al mar que no serà fins que la variant de Girona, l'autovia de la Costa Brava i els camps de golf (ara sí) no el desdibuixin del tot.

La revista *Presència* va jugar un paper decisiu: números enters semblaven més un memorial de greuges i una crònica de protestes en defensa del territori que no pas un setmanari. El seu paper com a mitjà de reflexió i denúncia va culminar amb el *Debat Costa Brava*: professionals i estudiosos de tota mena van dir la seva per preservar la franja costanera gironina.

La rotunditat dels plantejaments dels ecologistes dels 70 van colpir tothom: governs i polítics, empreses i empresaris, tècnics i científics (que es mantingueren al marge en lloc de vestir i fornir amb els seus coneixements allò que intuïtivament defensaven uns quants)... Els primers s'acostumaren a manar, els altres van entendre que s'estucaria la façana, però l'edifici seria

el mateix, i la majoria dels darrers van preferir esperar a treure rendiment dels seus consells quan l'esvelot es calmés.

El relleu de *Presència* el va prendre el març de 1980 *La Fullaraca*. Durant gairebé cinc anys, cada mes els ecologistes gironins i catalans van tenir una plataforma on elucubrar, informar i barallar-se. Potser la consolidació d'un mitjà de comunicació hauria permès la possibilitat de clarificació del ventall de l'ecologisme gironí: pocs, mal avinguts i absolutament descoordinats. A la fi, en augmentar el prestigi i suport de les anàlisis ecologistes entre els teòrics urbans, augmentà el passotisme de la societat. Els partits polítics jugaren bé a l'hora d'incorporar propostes d'ecologisme descafeïnat als seus programes. Perquè del moviment ecologista a casa nostra no en quedava gairebé organització ni ideologia ni militants: només una remarcable sensibilització en àmplies capes socials. El relleu, ara sí, el prenien els ambientalistes: novament el que podia ser una ruptura es va aigualir en reforma. ✧

S. MARTÍ

Participants en un acte ecologista a l'Empordà.